

Matamala

Gaià

Ubicació

Comarca:	Bages
Lloc/Adreça:	Sector oest del terme de Gaià
Emplaçament	Ctra BV-4401, al km 1,1 ctra BV-4402 direcció Galera i seguir pista asfaltada direcció N i N-E 3 km
Alçada:	452

Coordenades:

Latitud:	41.93417
Longitud:	1.8997
UTM Est (X):	408781
UTM Nord (Y):	4643053

Classificació

Número de fitxa	08090-31
Àmbit:	Patrimoni immoble
Tipologia	Edifici
Estil / època:	Medieval Modern Contemporani Popular
Segle	X-XX
Estat de conservació	Regular
Notes de conservació:	Estructuralment en bon estat però hi ha parts que necessitarien manteniment o rehabilitació
Protecció	Inexistent
Número inventari	IPA 16518
Generalitat i altres inventaris	
Accés	Fàcil
Ús actual:	Productiu
Titularitat	Privada
Titular:	001903800DG04D0001BR
Autoria de la fitxa	Jordi Piñero Subirana
Data de registre de la fitxa:	dt., 24/04/2018 - 02:00

Descripció

Masia de grans dimensions, d'origen medieval, emplaçada en un altiplà vora el torrent de Matamala. Està perfectament assentada sobre un promontori on aflora la roca natural i que domina la plana. Consta d'un cos residencial molt ferm i de grans proporcions, de planta rectangular però amb un queixal a l'angle nord-oest, el qual té un seguit de coberts al sud més la masoveria, que forma un petit pati davanter. També hi ha un cobert allargassat a l'est, de construcció moderna i amb totxo. El cos principal de la masia, que consta de tres plantes, ha estat bastit en diverses fases. La observació dels murs exteriors no permet deduir-ne clarament l'evolució, però sabem que abans la casa era més curta i el primitiu portal adovellat va quedar a l'interior, i també que al segle XVIII la casa va ser objecte de diverses ampliacions (1706, 1779) que són les que li han donat l'aspecte que ara té. Es caracteritza per un parament sòlid però desigual, fet amb carreus més o menys escairats i que en alguns llocs, com ara a la façana nord, és de més bona qualitat. La façana principal, encarada a migdia, és fruit d'una d'aquestes ampliacions (1779, segons informa la llinda del portal). Presenta una composició regular i simètrica, amb el portal a planta baixa i, al seu damunt, una galeria amb dos nivells de tres arcades (la superior actualment tapiada). La façana de llevant té quatre finestres al primer pis, amb llindes, brancals i ampits de pedra treballada. La façana oest té menys finestres i s'hi poden veure algunes espitlleres a la part baixa. A l'interior de la casa, el sostre de la planta semisoterrada és amb volta de maó, mentre que a la resta de plantes és amb bigues de fusta. S'hi conserven unes cinc tines, una cisterna i les restes d'una antiga premsa de biga.

Davant l'entrada principal s'hi poden veure diferents encaixos fets a la roca natural. En aquesta banda hi ha la masoveria, que és una construcció amb planta semisoterrada i planta baixa. La façana principal dóna al pati i té dos portals més altres obertures amb llindes i brancals de pedra. Actualment s'utilitza com a pallissa. A la banda nord, a pocs metres de la casa es conserven una petita bassa i les ruïnes del mas anomenat cal Seba.

Observacions:

Llinda del portal principal: FRCA MA-LA IGE - CA ME FECIT AÑ 1779

Llinda d'una finestra nord: 1706

Informació facilitada per Josep Burillo, de cal Simó de Matamala

Història

Aquest mas ja existia al segle X i és, de molt, el més antic que s'ha pogut documentar al terme de Gaià. Concretament, apareix ja amb el nom de Matamala en el mateix document de 27 d'octubre de l'any 936 en què s'esmenta per primera vegada el castell de Gaià: "kastro Galiano, in Matamala kassas, curtes et ortis". El mas formava part de la parròquia de Sant Pere de Monistrol. El propietari del mas Rocaters, Lluís Matamala, ha recopilat diversos esments documentals d'època medieval sobre aquest mas en un treball particular sobre el mas Rocaters (MATAMALA, 2018). En el fogatge de 1553 hi consta un tal Pere Corts que viu a Matamala. Ja al segle XVII, segons un capbreu del castell de Gaià de 1692-93, apareix amb la denominació de Matamala Sobirà. L'hereu era Jacint Matamala i posseïa tres masos secundaris en la mateixa parròquia: Matamala Jussà, Peloses Jussà i un altre. Aleshores el senyor de tots aquests masos (excepte una part de Matamala Jussà) era el monestir de Serrateix. Tot sembla indicar que el segle XVIII va ser un moment de gran expansió per aquest mas. Ja hem dit que la casa es va ampliar i remodelar, i és possible que incorporés altres masos secundaris. Es diu que la Plana i altres masos havien estat possessions de Matamala, però no en tenim constància documental concreta. El 1779 l'hereva era Francesca Matamala (segons es dedueix de la inscripció de la llinda). L'època de prosperitat devia continuar a principis del segle XIX, amb el creixement de la vinya. A mitjans d'aquest segle en terres molt properes es va facilitar

l'establiment d'un conjunt casetes: cal Simó de Matamala (1856), cal Francisco (1859), cal Correu. Possiblement també cal Jan, cal Seba o cal Rossinyol, tot i que en relació a aquestes no en sabem gran cosa i algunes podrien ser anteriors. També havia establert, probablement al segle XVIII, el nou mas de Rocaters, al costat de Peloses.

Sembla que Matamala va començar el seu declivi fins i tot abans que esclatés la crisi de la fil·loxera, i va anar venent propietats, però no coneixem gaires detalls al respecte. Segons l'estudi fet per Lluís MATAMALA (2018) sobre el mas Rocaters, sabem que el 1841 el propietari era Marc Matamala, que vivia a Sallent i que va acumular molts deutes. El seu fill, Pere Matamala, va haver de fer front aquests deutes mitjançant un ric prestamista d'Alpens, i va anar tornant diners entre els anys 1849 i 1851. Finalment, però, va haver de cedir totes les seves propietats al prestamista, Joan Vall Colomer. Al final del segle XIX, en el Registre de la Riquesa de 1883 Matamala ja només tenia dos masos secundaris: Grifol i Rossinyol, i en total sumaven una superfície de 76,79 ha, un 60 % de les qual eren conreades per parcers. El propietari era Joan Vall Colomer, d'Alpens. Amb aquestes dades es pot considerar que havia passat a ser un mas de dimensions mitjanes. Segons es diu, a la planta baixa de Matamala hi havia un espai anomenat l'hospital en el qual s'hi acollia gent necessitada o malalta. Cal dir que a la vora hi passava un camí força transitat, que anava de Navàs a Prats de Lluçanès. A mitjans de segle XX la casa era habitada per masovers, concretament per una família de cognom Puig amb dotze germans que eren procedents de Borredà. El propietari era un tal Vilardell, també de Borredà. Ja feia temps que el mas havia deixat enrere la seva millor època, i entorn de 1960 va comprar la finca Rafael Burillo, de la casa veïna de cal Simó. El seu fill, Josep Burillo, és l'actual propietari.

Bibliografia

BADIA, Josep M (2016). "Història", "Arquitectura", Gaià, t'estimo. Reviu Gaià, Grup de Recerca, Gaià, p. 58, 65, 83

IGLESIAS PERA, Lluís (2006). Pla Especial Urbanístic pel qual es cataloguen les masies i cases rurals del municipi de Gaià. Ajuntament de Gaià (document no aprovat oficialment), núm. 5.1, 5.2.

MATAMALA, Lluís (2018). Història de Rocaters. Cognom Matamala (treball inèdit).

